

Bartłomiej Trajer¹, Marzena Trajer²

¹Politechnika Warszawska

²Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa

Wspieranie innowacji w sektorze rolnym

Streszczenie. W pracy zaprezentowano nową koncepcję wdrażania innowacji w sektorze rolnym – Europejskie partnerstwo innowacyjne na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa (EIP-AGRI), oraz działanie „Współpraca” w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. Przedstawiono także zagadnienia dotyczące innowacji w projektowanej wspólnej polityce rolnej w kolejnej unijnej perspektywie budżetowej na lata 2021–2027. Problematyka innowacji w rolnictwie i sektorze rolno-spożywczym jest niezwykle ważna, ponieważ konieczne jest dalsze prowadzenie badań w zakresie innowacyjnych rozwiązań i wprowadzania ich do praktyki. Wymaga to jednak podejmowania odpowiedniej współpracy w zakresie transferu wiedzy między podmiotami działającymi na rzecz sektora rolnego. Aby to osiągnąć, konieczne jest zaprojektowanie dodatkowych instrumentów wsparcia dedykowanych innowacyjności w kolejnej perspektywie budżetowej UE.

Słowa kluczowe: partnerstwa innowacyjne, EIP-AGRI, innowacje, grupy operacyjne, wspólna polityka rolna

Wstęp

Kluczowym instrumentem realizacji „Strategii Europa 2020” są europejskie partnerstwa na rzecz innowacyjności¹. Komisja Europejska w 2012 roku zaproponowała dla sektora rolnego utworzenie Europejskiego partnerstwa innowacyjnego na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa (EIP-AGRI)². Utworzenie tego partnerstwa potwierdziło to, że sektor rolnictwa potrzebuje ciągłego rozwoju i innowacyjnych rozwiązań³. Stworzone

¹R. Grochowska: Partnerstwa innowacyjne jako nowa koncepcja wdrażania innowacji w sektorze rolnym w Polsce, Roczniki Naukowe Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu 2015, nr 17(3), s. 105.

²Komisja Europejska: Europejskie partnerstwo innowacyjne na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa [b.d.], http://ec.europa.eu/agriculture/research-innovation/eip-agriculture_pl (dostęp: 11.12.2018).

³Europejskie Partnerstwo Innowacji: Możliwości dla innowacji w rolnictwie ekologicznym i agroekologii, Bruksela 2014, https://www.ifoam-eu.org/sites/default/files/page/.../tpo_eip_dossier_pl_201404.pdf (dostęp: 05.01.2019).

w 2012 roku EIP-AGRI ma przyczynić się do realizacji strategii Unii Europejskiej „Europa 2020” na rzecz inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu. Intensyfikacja badań i innowacji jest jednym z pięciu głównych celów tej strategii, która promuje nowe interaktywne podejście do wspierania innowacji. Podstawę do utworzenia EIP-AGRI oraz grup operacyjnych na rzecz innowacji (EPI) wprowadziło rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 1305/2013. Rozwiązania innowacyjne i działania rozwojowe ukierunkowane na osiągnięcie wiedzy mają doprowadzić do poprawy konkurencyjności gospodarki UE i jej poszczególnych działów wobec innych gospodarek świata. Istotne jest, że dla wprowadzania innowacyjnych rozwiązań EIP-AGRI, realizując strategię na rzecz inteligentnego i trwałego wzrostu gospodarczego, przyczynia się do współpracy między rolnictwem, gospodarką, nauką oraz innymi instytucjami z otoczenia rolnictwa, zarówno na szczeblu unijnym, jak i krajowym oraz regionalnym. Służy również jako bardzo ważny katalizator zwiększający skuteczność działań związanych z innowacją, wspieranych w ramach polityki rozwoju obszarów wiejskich. Bardzo ważnym elementem struktury EIP-AGRI są grupy operacyjne. Zgodnie z przepisami unijnymi mogą być one tworzone przez minimum dwa podmioty: tj. rolników lub grupy rolników, instytuty lub jednostki naukowe, uczelnie, przedsiębiorców sektora rolnego lub spożywczego.

Celem opracowania było przedstawienie nowych zagadnień związanych z wdrażaniem innowacji w sektorze rolnym – EPI-AGRI oraz działania „Współpraca” wprowadzonego w ramach PROW 2014–2020 oraz tematyki dotyczącej innowacyjności w projektowanej wspólnej polityce rolnej w kolejnej unijnej perspektywie budżetowej na lata 2021–2027.

Podstawowym źródłem danych była literatura przedmiotu, akty prawne unijne i krajowe oraz sprawozdania i krajowe dokumenty Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, ośrodków doradztwa rolniczego, komunikaty i projekty aktów prawnych Komisji Europejskiej dotyczące wspólnej polityki rolnej po 2020 roku. Dodatkowy walor aktualności niniejszego artykułu stanowią przedstawione w pracy informacje Komisji Europejskiej (z okresu od maja do końca sierpnia 2018 r.) dotyczące projektowanej wspólnej polityki rolnej w kolejnej perspektywie budżetowej 2021–2027, ze szczególnym uwzględnieniem tematyki dotyczącej rozwoju innowacyjności. Wyniki pracy przedstawiono w formie opisowej i tabelarycznej.

Europejskie partnerstwa innowacyjne na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa

W perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2014–2020 szczególną wagę przypisano europejskim partnerstwom innowacyjnym w zakresie rolnictwa zrównoważonego, zarządzania zasobami wodnymi, surowcami rolniczymi, rozwoju społeczności lokalnych. To nowe unijne rozwiązanie w postaci partnerstw ma za zadanie stymulować i wspierać komunikację i współpracę między nauką a praktyką. Konkretnie działania w ramach tego partnerstwa mają być realizowane wyłącznie z wykorzystaniem EPI łączących rolników, badaczy, doradców, przedsiębiorców rolnych. Głównym zadaniem EPI jest przetestowanie i aplikacja do praktyki produktów, procesów, usług i technologii in-

nowacyjnych. Partnerstwa innowacyjne mają na celu w szczególny sposób mobilizować wiedzę naukową i praktyczną do prac w zakresie innowacyjnych, nowych rozwiązań. To z kolei powinno pomóc w lepszym ukierunkowaniu badań naukowych i ich wdrożeń, które mają na celu zaspokojenie potrzeb i wymagań rynkowych w zakresie rolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego. Bardzo ważne i konieczne jest zaangażowanie polskich rolników, przedsiębiorców rolnych, grup producentów rolnych i organizacji producentów, rolniczych organizacji branżowych i międzybranżowych w EPI-AGRI. Dla wszystkich stron, które wzajemnie będą ze sobą współpracować, partnerstwo ma na celu poszukiwanie nowych możliwości innowacji w rolnictwie, w tym wzajemnej wymiany doświadczeń, rozwijania pomysłów, wiedzy, a także doprowadzenie do wdrożenia innowacyjnych rozwiązań i przedsięwzięć biznesowych. Działania w tym zakresie w polskich rozwiązaniach legislacyjnych zostały wpisane do PROW w perspektywie finansowej na lata 2014–2020 i są realizowane poprzez działanie pod nazwą „Współpraca”.

Działanie „Współpraca” w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Realizowane w Polsce działanie „Współpraca” w ramach PROW 2014–2020 dotyczy tworzenia i funkcjonowania grup operacyjnych na rzecz innowacji (EPI) oraz realizacji przez te grupy projektów, których celem jest opracowanie i wdrożenie innowacji w zakresie nowych: produktów lub znacznie udoskonalonych produktów objętych załącznikiem 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, praktyk, procesów, technologii lub metod organizacji lub marketingu, dotyczących produkcji, przetwarzania lub wprowadzania do obrotu produktów objętych załącznikiem do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. W Polsce podmiotem wdrażającym i agencją płatniczą Unii Europejskiej w zakresie działania „Współpraca” jest Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Działanie „Współpraca” dotyczy wspierania powstawania i działalności EPI w rozumieniu art. 56 i 57 rozporządzenia EFRROW, które w ramach działalności będą realizować projekty polegające na opracowywaniu i wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych do praktyki⁴. Bezpośrednio z wprowadzeniem i upowszechnieniem innowacji związane jest wsparcie tworzenia i funkcjonowania tzw. grup operacyjnych w ramach działania „Współpraca”. Grupy operacyjne realizują konkretne projekty innowacyjne. Projekty te dotyczyć mogą określonego kierunku produkcji (np. chowu bydła, produkcji owoców i warzyw) lub grupy zagadnień (systemów żywienia zwierząt, optymalizacji decyzji ekonomicznych, nowych odmian upraw roślinnych, redukcji zanieczyszczeń wody i gleby, dobrostanu zwierząt, poprawy systemu organizacji łańcucha marketingowego)⁵.

Beneficjentami wsparcia są grupy operacyjne na rzecz innowacji, które powinny być tworzone przez co najmniej dwa różne podmioty: rolników, właścicieli lasów,

⁴Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie: Razem możemy więcej – Działanie „Współpraca” w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, s. 3.

⁵B. Nosecka: Wsparcie innowacyjności w polskim rolnictwie, Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu 2018, nr 20(4), s. 134.

jednostki naukowe w rozumieniu ustawy z 2010 roku o zasadach finansowania nauki⁶, przedsiębiorców, podmioty świadczących usługi doradcze. Jak podkreśla Grochowska, fakultatywnie do grup operacyjnych mogą dołączyć podmioty doradcze, konsumenci i ich organizacje, jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje branżowe i międzybranżowe działające w obszarze łańcucha żywnościowego⁷.

Zaangażowanie naukowców w wypracowaniu praktycznych i nowatorskich rozwiązań powinno wzmocnić powiązanie sektora rolno-spożywczego z sektorem badawczo-rozwojowym. Pomoc w ramach działania „Współpraca” ma formę zwrotu kosztów kwalifikowalnych. Może zostać ona przyznana i wypłacona do wysokości limitu, który w okresie realizacji PROW 2014–2020 wynosi 12 mln zł na jednego beneficjenta, z tym że w odniesieniu do kosztów inwestycyjnych, kosztów badań i kosztów bieżących limit wynosi łącznie 10 mln zł, a limit kosztów ogólnych określono na 2 mln zł. Ustalono także następujący poziom pomocy:

- w przypadku kosztów ogólnych i kosztów bieżących – 100% kosztów kwalifikowalnych,
- w przypadku kosztów badań – 90% kosztów kwalifikowalnych,
- w przypadku kosztów inwestycyjnych – 50% kwalifikowalnych.

Realizacja działania poprzez EPI powinna przyczynić się do zwiększenia innowacyjnych rozwiązań w polskim rolnictwie, w produkcji żywności i przyczynić się do rozwoju obszarów wiejskich, a rezultaty poszczególnych projektów powinny służyć szerokiej grupie odbiorców, a nie pojedynczym podmiotom. Realizowana przez grupę operacja musi prowadzić do osiągnięcia celów szczegółowych określonych dla działania „Współpraca”, tj.: wspierania innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich, a także wzmocnienia powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją, w tym do celów ulepszonych zarządzania środowiskiem i lepszych wyników oraz jednego z poniżej wymienionych celów:

- poprawy wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwienia restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie w zakresie zwiększenia uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej,
- poprawy konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów oraz organizacje międzybranżowe.

Grupa operacyjna powinna działać w celu opracowania i wdrożenia innowacji między innymi w zakresie:

- nowych produktów lub znacznie udoskonalonych produktów;
- nowych lub znacznie udoskonalonych praktyk, procesów, technologii dotyczących produkcji, przetwarzania lub wprowadzania do obrotu produktów;

⁶Dz.U. 2014 poz. 1620, uczelnie w rozumieniu ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. 2012 poz. 572).

⁷R. Grochowska, op.cit., s. 106.

- nowych lub znacznie udoskonalonych metod organizacji dotyczących produkcji, przetwarzania lub wprowadzania do obrotu produktów;
- nowych lub znacznie udoskonalonych metod marketingu dotyczących produkcji, przetwarzania lub wprowadzania do obrotu produktów, objętych załącznikiem 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

We wsparciu w zakresie tworzenia grup operacyjnych zaangażowane są ośrodki doradztwa rolniczego, w których działają brokerzy innowacji. Zadaniem brokerów innowacji jest pomoc w tworzeniu się EPI, a także ułatwienie wymiany wiedzy fachowej oraz dobrych praktyk w zakresie innowacji w rolnictwie, produkcji żywności i na obszarach wiejskich. W ramach pierwszego pilotażowego naboru (który odbył się w terminie od 30 czerwca do 31 lipca 2017 r.) na to działanie przeznaczono 20 mln euro, w tym dla województwa mazowieckiego ponad 3 mln euro. Wyniki pierwszego pilotażowego naboru wniosków w działaniu „Współpraca” przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Nabór pilotażowy działania „Współpraca” w PROW 2014–2020 według województw

Województwo	Liczba złożonych wniosków	Kwota wnioskowana ogółem (tys. zł)	Średnia pomoc na wniosek (tys. zł)
Wielkopolskie	15	67 062,8	4 470,9
Mazowieckie	18	58 822,0	3 267,9
Łódzkie	8	52 674,7	6 584,3
Podkarpackie	7	36 457,6	5 208,2
Pomorskie	5	23 652,9	4 730,6
Lubelskie	5	18 896,4	3 779,3
Lubuskie	4	17 632,5	4 408,1
Opolskie	4	13 262,5	3 315,6
Warmińsko-mazurskie	7	11 694,6	1 670,7
Dolnośląskie	4	10 392,8	2 598,2
Świętokrzyskie	1	9 951,0	9 951,0
Kujawsko-pomorskie	3	5 248,5	1 749,5
Małopolskie	2	5 204,2	2 602,1
Podlaskie	4	4 606,2	1 151,5
Zachodniopomorskie	2	4 126,0	2 063,0
Śląskie	1	2 944,4	2 944,4

Źródło: Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie: Razem możemy więcej – Działanie „Współpraca” w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, s. 7.

W pilotażowym naborze działania „Współpraca” beneficjenci złożyli 90 wniosków o przyznanie pomocy. Wnioskowana kwota pomocy wyniosła 342,6 mln zł, a średnia wnioskowana kwota pomocy (średnio na jeden projekt) – 3,8 mln zł. W pilotażowym naborze grupy operacyjne złożyły projekty dotyczące następujących operacji:

1. Innowacja w uprawie, przetwórstwie i wprowadzaniu na rynek pierwotnych form pszenic okrągłoziarnowej i perskiej o podwyższonej wartości odżywczej. Celem operacji jest opracowanie i wdrożenie uprawy przetwórstwa i wprowadzania do obrotu innowacyjnych produktów.
2. Opracowanie udoskonalonych produktów ulepszonej wartości żywieniowej także niekonwencjonalnego procesu obróbki termicznej materiałów żywnościowych. Projekt dotyczy prac rozwojowych w skali półprzemysłowej i przemysłowej dla technologii mikrofalowego prażenia surowców (nasiona, orzechy) w warunkach istotnie obniżonego ciśnienia.
3. Wzrost konkurencyjności na rynku przez wdrożenie innowacyjności produktowej, procesowej, technologicznej i marketingowej związanej z wylęgiem „Piskląt niemodlińskich” w zakładzie wylęgowym Magnuszowicach. Projekt ma na celu opracowanie i wdrożenie innowacji w zakresie wylęgu kurczaków brojlerów zmierzającej do poprawy ich jakości, zmniejszenia śmiertelności i zwiększenia ich dobrostanu, co zostanie zrealizowane w szczególności poprzez realizację wspólnych przedsięwzięć obejmujących badania naukowe, prace rozwojowe oraz inwestycje.
4. Współpraca w zakresie poprawy efektywności produkcji bydła opasowego poprzez zastosowanie wysokojakościowej paszy objętościowej otrzymywanej w okresie międzyplonu oraz uprawę kukurydzy po zbiorze międzyplonu jako alternatywy dochód. Projekt ma poprawić efektywność produkcji bydła opasowego poprzez wykorzystanie wysokojakościowej paszy objętościowej otrzymywanej w okresie międzyplonu opartej na mieszance traw i roślin motylkowatych oraz uprawę kukurydzy w technologii pasowej wsiewanej w ściernisko po zbiorze międzyplonu.
5. Zaimplementowanie i dostosowanie warunków klimatyczno-glebowych Polski innowacyjnej technologii produkcji owoców z zamkniętym systemem nawadniania za zawartości i biofortyfikacji jodem i selenem na przykładzie żurawiny. Operacja ma na celu opracowanie innowacyjnej technologii uprawy żurawiny na skalę towarową z wykorzystaniem gleb bardzo słabych, V i VI klasy. Dodatkowo planowana jest biofortyfikacja roślin selenem i jodem w celu zwiększenia zawartości tych pierwiastków w owocach. Owoce żurawiny wzbogaconej w jod i selen mogą stanowić alternatywę dla syntetycznych suplementów diety.
6. Soja konwencjonalna w województwach kujawsko-pomorskim i wielkopolskim – innowacyjne rozwiązania w uprawie, ochronie i skarmianiu w gospodarstwach rolnych. Projekt ma na celu testowanie w warunkach polowych poszczególnych odmian soi i ich przydatności w regionalnych warunkach klimatycznych, co ma umożliwić rolnikowi dokonanie wyboru właściwej, najlepszej dla niego odmiany soi. Stosowanie innego źródła białka paszowego niż aktualnie dostępna, importowana genetycznie modyfikowana śruta sojowa wpłynie na poprawę jakości produkowanej żywności oraz wyniki finansowe wytwarzających ją gospodarstw.
7. Opracowanie i wdrożenie innowacji opartej na zgłoszeniu patentowym dotyczącej udoskonalenia procesu produkcji jaj kurzych. Operacja ma na celu utworzenie innowacyjnej suszarni na fermie drobiu, pozwalającej udoskonalić proces produkcji jaj kurzych.

8. Innowacyjny model produkcji, przetwórstwa i dystrybucji ziół w Dolinie Zielawy. W ramach projektu opracowany zostanie innowacyjny model produkcji, przetwórstwa i dystrybucji ziół dla kilkuhektarowego pilotażowego gospodarstwa oraz mikroprzedsiębiorstwa przetwórstwa spożywczego w Dolinie Zielawy.
9. Wzrost konkurencyjności na rynku poprzez wdrożenie innowacyjności procesowej, technologicznej i marketingowej związanej z uprawą róż w gospodarstwie ogrodniczym w Boguchwale. Projekt polega na wprowadzeniu innowacyjnych technik (wysokociśnieniowy system do zamgławiania) w szklarniowej hodowli róż.
10. Polska wielogatunkowa ekologiczna wołowina – Podkarpacka grupa operacyjna „Spichlerz zdrowia”. Projekt dotyczy organizowania ekologicznego chowu bydła mięsnego na Podkarpaciu, Kielecczyźnie i Lubelszczyźnie. W ramach swojej działalności grupa operacyjna opracowuje i wdraża innowacyjne praktyki w zakresie organizacji oraz nowych metod marketingu dotyczących produkcji, przetwarzania i wprowadzania do obrotu ekologicznego mięsa wołowego⁸.

Działanie „Współpraca” w państwach członkowskich Unii Europejskiej

Działanie „Współpraca” realizowane jest w 27 państwach członkowskich w ramach 97 programów rozwoju obszarów wiejskich. W większości państw członkowskich/regionów w zakresie działania „Współpraca” wprowadzono dwustopniowy model wdrażania polegający na wspieraniu i tworzeniu grup operacyjnych w pierwszej fazie i wdrażaniu operacji przez te grupy w drugiej fazie. Pierwsza faza polega na wsparciu organizowania i tworzenia się grupy. W drugiej fazie grupy operacyjne składają konkretne projekty do realizacji. W Polsce został przyjęty wariant jednostopniowy, w którym brokerzy innowacji bezpłatnie udzielają wsparcia grupom operacyjnym na każdym ich etapie tworzenia i aplikowania o środki finansowe. W Polsce w celu wsparcia działań innowacyjnych w ośrodkach doradztwa rolniczego działa także Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR). Sieć powstała, aby wspierać innowacje w rolnictwie, produkcji żywności, leśnictwie i na obszarach wiejskich. Według danych Komisji Europejskiej w październiku 2017 roku w ramach działania „Współpraca” powstało około 700 grup operacyjnych. Najwięcej projektów realizują grupy operacyjne we Francji, w Niemczech, we Włoszech i w Portugalii. Liczbę projektów w państwach członkowskich według stanu na czerwiec 2018 roku na podstawie danych Komisji Europejskiej przedstawiono w tabeli 2.

W poszczególnych krajach UE istnieje duże zróżnicowanie przyjętych rozwiązań w zakresie programowania działania „Współpraca”. Państwa o strukturze federalnej, np. regiony autonomiczne Hiszpanii, landy w Niemczech, Belgia, Włochy, przyjęły zasadę decentralizacji wdrażania działania „Współpraca”. W tych krajach nie ma jednego narodowego programu rozwoju obszarów wiejskich, ale realizowane są programy regionalne. Każde państwo oraz każdy region podejmuje decyzje i dokonuje wyboru działań lub

⁸Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie: Wspieranie innowacyjnych rozwiązań poprzez działanie „Współpraca” oraz Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR), Brwinów 2018, s. 19–20.

Tabela 2. Liczba projektów realizowanych przez grupy operacyjne w Unii Europejskiej (według stanu na czerwiec 2018 r.)

Kraj	Liczba projektów zrealizowanych przez grupy operacyjne
Francja	111
Niemcy	109
Włochy	96
Portugalia	85
Hiszpania	58
Holandia	48
Szwecja	31
Wielka Brytania	18
Austria	13
Irlandia	13
Belgia	10
Republika Czeska	9
Finlandia	5
Litwa	4

Źródło: Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie: Wspieranie innowacyjnych rozwiązań poprzez działanie „Współpraca” oraz Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR), Brwinów 2018, s. 27.

Tabela 3. Liczba działań „Współpraca” ujętych w ramach regionalnych programów rozwoju obszarów wiejskich

Kraj	Liczba działań „Współpraca” ujętych w ramach regionalnych programów rozwoju obszarów wiejskich	Liczba wszystkich programów rozwoju obszarów wiejskich wdrażanych w danym państwie
Francja	24	28
Włochy	20	22
Hiszpania	13	18
Niemcy	12	13
Wielka Brytania	4	4
Portugalia	3	3

Źródło: European Network for Rural Development: DP analysis: Measure 16 ‘Cooperation’ M16.1, EIP Operational Groups, https://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/rdp_analysis_m16-1.pdf.

poddziałów do wdrażania na danym obszarze, analizując istniejące potrzeby społeczno-ekonomiczne. Zakres tematyczny działania grup operacyjnych obejmuje głównie praktykę rolniczą, produkcję roślinną i ogrodnictwo, systemy produkcji rolniczej oraz produkcję zwierzęcą i dobrostan zwierząt.

Nowe unijne działanie „Współpraca” ma realizować głównie dwa cele przekrojowe: zwiększać innowacyjność w działalności rolniczej i leśnictwie, przy czym działanie to ma wspierać przede wszystkim projekty najbardziej eksperymentalne.

Innowacje w projektowanej wspólnej polityce rolnej po 2020 roku

Odnosząc się do zagadnień związanych z innowacyjnością w projektowanej polityce rolnej, z analizy projektów dokumentów w ramach WPR na lata 2021–2027 w zakresie propozycji Komisji Europejskiej wynika, że propozycja modernizacji nowej WPR na lata 2021–2027 została oparta na trzech aspektach: wiedzy i innowacjach, cyfryzacji w rolnictwie oraz usługach doradczych w ramach AKIS (ang. *Agricultural Knowledge and Innovation System*), systemu pomyślanego jako pomost wymiany praktyk organizacyjnych i wiedzy między osobami, organizacjami i instytucjami, które rozwijają i wykorzystują wiedzę na potrzeby rolnictwa oraz powiązanych dziedzin. Do AKIS, tj. unijnego systemu wiedzy i innowacji w dziedzinie rolnictwa, państwa członkowskie w kolejnej perspektywie finansowej 2021–2027 powinny włączyć swoich doradców w celu wymiany wiedzy i doświadczeń oraz poprawy jakości i skuteczności doradztwa⁹.

Jednym z celów szczegółowych nowej WPR jest „zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację”, co w konsekwencji ma za zadanie przenoszenie badań naukowych i innowacji „z laboratoriów na pola i rynki” oraz pełne przyłączenie rolników i obszarów wiejskich do gospodarki cyfrowej. W założeniach przyszłej WPR szczególne znaczenie przypisano badaniom naukowym i wdrażaniu innowacyjności. W związku z tym, oprócz interwencji dotyczących rozwoju obszarów wiejskich w tym zakresie, zostanie ustanowiony specjalny budżet 10 mld euro z unijnego programu badawczego „Horyzont Europa”. Przeznaczony on zostanie na projekty w zakresie badań i innowacji dotyczące produkcji żywności, rolnictwa, rozwoju obszarów wiejskich i biogospodarki.

Europejskie partnerstwo innowacyjne na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa (EIP-AGRI) będzie w dalszym ciągu gromadzić środki z programu „Horyzont Europa” i środki na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, aby wspierać konkurencyjną i zrównoważoną gospodarkę rolną i leśną. Poza tym, dzięki satelitom Copernicus i Galileo, program kosmiczny pomoże urzeczywistnić rolnictwo precyzyjne (jako innowacyjne rozwiązania).

⁹Wniosek – Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające przepisy dotyczące wsparcia na podstawie planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 i rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 {SEC(2018) 305 final}-{SWD(2018) 301 final, Bruksela, 01.06.2018 COM(2018) 392 final 2018/0216 (COD).

Satelity pomogą monitorować grunty rolne w UE i przysyłać rolnikom informacje, na przykład które z ich pól można nawozić. Takie rozwiązania powinny obniżyć zbędne stosowanie nawozów, jednocześnie zmniejszając ogólne zanieczyszczenie gruntów i powietrza.

Aby w większym stopniu wykorzystać wiedzę i innowacyjne rozwiązania, „każdy plan strategiczny WPR państw członkowskich będzie zawierał obowiązkowe zagadnienia poświęcone możliwościom pobudzania transferu i wymiany wiedzy oraz innowacji” (np. poprzez usługi doradztwa, szkolenia, programy badawcze, wiejskie sieci kontaktów, projekty pilotażowe, grupy operacyjne EIP-AGRI) oraz dodatkowe źródła finansowania.

W celu wdrażania innowacyjnych rozwiązań pozostawiono również możliwość kontynuowana przez państwa członkowskie działania „Współpraca” w celu przygotowania i wdrożenia projektów grup operacyjnych Europejskiego partnerstwa innowacyjnego na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa. Wsparcie ma być przyznawane wyłącznie w celu promowania form współpracy, w którą zaangażowane są co najmniej dwa podmioty i która będzie przyczyniać się do osiągnięcia celów szczegółowych określonych w nowej projektowanej polityki rolnej. Refundowane koszty będą związane ze wszystkimi aspektami współpracy. Wsparcie będzie ograniczone maksymalnie do siedmiu lat, z wyjątkiem, w odpowiednio uzasadnionych przypadkach, zbiorowych działań zmierzających do osiągnięcia celów szczegółowych wspólnej polityki rolnej dotyczących w szczególności środowiska i klimatu.

Podsumowanie i wnioski

1. Intensyfikacja badań i innowacji jest jednym z pięciu głównych celów strategii Unii Europejskiej „Europa 2020”, która promuje nowe interaktywne podejście do wspierania innowacji. Europejskie partnerstwo na rzecz innowacji (EIP-AGRI) ma przyczyniać się do realizacji tej strategii na rzecz inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu.
2. Problematyka innowacji w rolnictwie i sektorze rolno-spożywczym jest niezwykle istotna i ważna w obliczu postępujących procesów globalizacji gospodarki, nowych technologii i cyfryzacji, liberalizacji handlu, wzrostu konkurencji, daleko posuniętej integracji w różnych ogniwach dostaw żywności, zmian geopolitycznych czy też występowania anomalii klimatycznych, chorób zwierząt oraz roślin, a także wzrostu poziomu ryzyka i skali wyzwań w odniesieniu do produkcji i handlu rolnego.
3. Działanie „Współpraca” realizowane jest w 27 państwach członkowskich w ramach 97 programów rozwoju obszarów wiejskich. W większości państw członkowskich/regionów w zakresie tego działania wprowadzono dwustopniowy model wdrażania polegający na wspieraniu i tworzeniu grup operacyjnych w pierwszej fazie i wdrażaniu operacji przez te grupy w drugiej fazie. W Polsce został przyjęty wariant jednostopniowy, w którym brokerzy innowacji bezpłatnie udzielają wsparcia grupom operacyjnym na każdym ich etapie tworzenia i aplikowania o środki finansowe. Najwięcej projektów w ramach działania „Współpraca” realizują grupy operacyjne we Francji, w Niemczech, we Włoszech i w Portugalii. W polityce rolnej po 2020 roku

w celu rozwoju innowacyjnych rozwiązań pozostawiono również możliwość kontynuowana przez państwa członkowskie działania „Współpraca” w celu przygotowania i wdrożenia projektów grup operacyjnych Europejskiego partnerstwa innowacyjnego na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa.

4. Wspólna polityka rolna powinna być źródłem wsparcia innowacji i rozwoju rolnictwa w celu zapewniania jej europejskiej wartości dodanej. Finansowanie przez WPR tworzenia, udostępniania i stosowania w praktyce nowej wiedzy, nowych technologii, nowych produktów i nowych sposobów organizacji w rolnictwie powinno pozwolić sprostać wyzwaniom przyszłości, tj. efektywnej produkcji, wystarczającej ilości żywności wysokiej jakości w warunkach chroniących naturalne zasoby środowiska.
5. Propozycja modernizacji nowej wspólnej polityki rolnej na lata 2021–2027 została oparta na trzech aspektach: wiedzy i innowacjach, cyfryzacji w rolnictwie oraz usługach doradczych w ramach AKIS. Zgodnie z oczekiwaniami przyszła WPR powinna sprzyjać zwiększeniu inwestycji w badania i innowacje oraz pozwolić rolnikom i społecznościom wiejskim czerpać z nich większe korzyści.
6. Budżet w kwocie 10 mld euro z unijnego programu badawczego „Horyzont Europa” będzie przeznaczony na projekty w zakresie badań i innowacji, w tym na projekty w zakresie produkcji żywności, rolnictwa, rozwoju obszarów wiejskim, a także biogospodarki. Europejskie partnerstwo innowacyjne na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa (EIP-AGRI) w polityce rolnej po 2020 roku będzie w dalszym ciągu gromadzić środki z programu „Horyzont Europa” i środków na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, aby wspierać innowacyjną, konkurencyjną i zrównoważoną gospodarkę rolną i leśną.

Literatura

- Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie: Razem możemy więcej – Działanie „Współpraca” w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, Brwinów 2017.
- Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie: Wspieranie innowacyjnych rozwiązań poprzez działanie „Współpraca” oraz Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR), Brwinów 2018.
- European Network for Rural Development: DP analysis: Measure 16 ‘Cooperation’ M16.1, EIP Operational Groups [b.d.], https://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/rdp_analysis_m16-1.pdf.
- Europejskie Partnerstwo Innowacji: Możliwości dla innowacji w rolnictwie ekologicznym i agroekologii, Bruksela 2014, https://www.ifoam-eu.org/sites/default/files/page/.../tpo_eip_dossier_pl_201404.pdf (dostęp: 05.01.2019).
- Grochowska R.: Partnerstwa innowacyjne jako nowa koncepcja wdrażania innowacji w sektorze rolnym w Polsce, *Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu* 2015, nr 17(3), s. 103–107.
- Komisja Europejska: Europejskie partnerstwo innowacyjne na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa [b.d.], http://ec.europa.eu/agriculture/research-innovation/eip-agriculture_pl (dostęp: 11.12.2018).
- Komunikat KE „Przyszłość żywności i rolnictwa UE”, COM(2017) 713 final, Bruksela, dnia 29 listopada 2017 r.

Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Nowoczesny budżet dla unii, która chroni, wspiera i broni. Wieloletnie ramy finansowe na lata 2021–2027”, COM(2018) 321 final.

Nosecka B: Wsparcie innowacyjności w polskim rolnictwie, Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu 2018, nr 20(4), s. 133–138.

Wniosek – Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające przepisy dotyczące wsparcia na podstawie planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 i rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 {SEC(2018) 305 final}-{SWD(2018) 301 final. COM(2018) 392 final 2018/0216 (COD).

Support of innovations in the agricultural sector

Summary: The paper presents a new concept of implementing innovations in the agricultural sector –Innovative Partnership for efficient and sustainable agriculture (EPI-AGRI) and “Cooperation” under the Rural Development Program for 2014–2020. Issues regarding innovation in the proposed common agricultural policy in the next EU budget perspective for 2021–2027 were also presented. The issue of innovation in agriculture and the agri-food sector is extremely important, as it is necessary to continue research in the field of innovative solutions and putting them into practice. However, this requires undertaking appropriate cooperation in the field of knowledge transfer between entities operating for the benefit of the agricultural sector. To achieve this, it is necessary to design additional support instruments dedicated to innovation in the next EU budget perspective.

Key words: innovative partnerships, EIP-AGRI, innovations, operational groups, common agricultural policy